

Historia i Teraźniejszość – przydatne materiały

Cz. 2 – Świat i Polska w latach 1956–1970

1. Przełom 1956 r. w Polsce

Punkty podstawy:

III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:

4) wyjaśnia, na czym polegał przełom 1956 roku w Polsce, wskazuje jego najważniejsze etapy (poznański Czerwiec, Jasnogórskie Śluby Narodu, powrót Gomułki do władzy, uwolnienie prymasa Stefana Wyszyńskiego).

Propozycje materiałów do wykorzystania

- Na temat **poznańskiego Czerwca '56** bogate zbiory i wiarygodne ustalenia wraz z propozycjami dydaktycznymi znaleźć można w materiałach oddziału IPN w Poznaniu: [teka edukacyjna](#), [tzw. wystawa elementarna](#), [infografika](#) oraz [portal edukacyjny](#)
- Portal Polskiego Radia poświęcony [Czerwcowi '56](#) – artykuły, archiwalne nagrania (np. Radio Wolna Europa), wypowiedzi historyków
- Krótko o [Poznańskim Czerwcu](#) – „Babka od histy” (Agnieszka Jankowiak-Maik) w ramach „Obywatelskiego HiT-u”
- [Rok 1956](#) w Wielkopolskiej Tece Edukacyjnej (Fundacja Centrum Solidarności) – opis merytoryczny, fotografie, dokumenty życia codziennego, propozycje filmów i piosenek do wykorzystania
- *Polska – Rosja. Materiały do nauczania historii. Cz. 3 XX wiek.* Publikacja składa się z kilku części ułożonych chronologicznie. Każda część składa się z kilkunastu stron eseju historycznego, scenariusza zajęć oraz zestawu różnorodnych źródeł (pisanych i ikonograficznych). W tym przypadku polecamy rozdział 7 „Odwilż i destalinizacja w ZSRR i w Polsce”. Publikacja jest dostępna [do pobrania w formacie pdf](#).
- [Październik 1956 w Polsce](#) – artykuł w serwisie Polskiego Radia wraz z dołączonymi nagraniami: archiwalna wypowiedź Gomułki i fragmenty dwóch audycji
- Film na temat [Władysława Gomułki](#) kanału „Ciekawe Historie”
- [„Chiny pomogły Gomułce w sporze z ZSRR. Jak Mao uratował polski październik”](#) – film na kanale „Powojnie”

- Dla bardziej zaawansowanych – debata historyków zorganizowana przez Muzeum POLIN na temat [Październik 1956 – najważniejszy przełom w historii PRL](#)
- Teka edukacyjna IPN poświęcona prymasowi [Stefanowi Wyszyńskiemu](#) – do podanej strony zostały podlinkowane inne publikacje i materiały IPN poświęcone tej postaci
- Rozmowa prof. Antoniego Dudka z prof. Pawłem Skibińskim na temat [zapisków „Pro memoria”](#) prymasa Wyszyńskiego w Polskim Radiu

2. Przemiany w ZSRS i bloku wschodnim

Punkty podstawy:

III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:

3) charakteryzuje opór społeczeństw Europy Środkowej wobec komunizmu na przykładzie powstań antykomunistycznych w Berlinie (1953 rok) i na Węgrzech (1956 rok);

5) charakteryzuje proces „destalinizacji” i wskazuje jego ograniczenia (na podstawie głównych tez „tajnego referatu” Chruszczowa z 1956 roku);

14) charakteryzuje przyczyny i przejawy antagonizmu sowiecko-chińskiego w latach 60. XX wieku;

20) wyjaśnia, czym była Praska Wiosna 1968 roku i interwencja wojsk Układu Warszawskiego w Czechosłowacji, oraz wyjaśnia znaczenie terminu „doktryna Breżniewa”.

Propozycje materiałów do wykorzystania

- Scenariusz na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej pt. [Destalinizacja w ZSRS i krajach bloku wschodniego](#)
- Artykuł na portalu Histmag na temat tzw. [powstania czerwcowego w Berlinie w 1953 roku](#) w ramach cyklu powstałego we współpracy z Europejskim Centrum Solidarności pt. „Wielkie momenty oporu przeciw tyranii 1945–1989” (tam również artykuł o rewolucji na Węgrzech z 1956 r. i „praskiej wiosnie” z 1968 r.)
- [„Powstanie węgierskie w 1956 r. Przebieg największej rewolucji w Bloku Wschodnim lat 50.”](#) – film na kanale „Powojnie”
- Wiktor Woroszyński, [Dziennik węgierski](#) [online]
- Na temat „tajnego” referatu Chruszczowa oraz [relacji ZSRR – Chiny w końcu lat 50. i w latach 60.](#) – dwa filmy na kanale „Powojnie”
- [Tekst referatu Chruszczowa](#) [online]
- [Operacja Dunaj, czyli krótka historia praskiej wiosny](#) – audycja RMF FM [cykl „Misja specjalna”]
- [Breżniew – stabilizacja, stagnacja, ordery](#) – film na kanale „Ciekawe historie”

- [PRL a praska wiosna](#) na portalu projektu „Krzyk szarego człowieka” poświęconego Ryszardowi Siwcowi
- [Praska wiosna](#) na portalu IPN „Polskie miesiące”
- Edwin Bendyk, [Praska wiosna – wielki eksperyment Czechów i Słowaków](#), artykuł w „Pomocniku Historycznym” [zakończeniem tekstu jest fragment wspomnień brytyjskiego historyka Tony’ego Judta na temat studenckiej rewolucji z 1968 r. w kontekście „praskiej wiosny” i strajków młodzieży w Polsce – bardzo ciekawa i dająca do myślenia perspektywa, może się przydać do dyskusji]

3. Świat zachodni

Punkty podstawy:

III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:

1) przedstawia okoliczności i zasady traktatów rzymskich z 1957 roku oraz charakteryzuje funkcjonowanie Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej;

6) charakteryzuje zmiany w sposobie życia w krajach zachodnich wynikające z rozwoju technologii i mediów (telewizja), wzrostu zamożności społeczeństw oraz dorastania pokolenia powojennego; przedstawia ich odpowiedniki w krajach bloku sowieckiego;

8) charakteryzuje zasady społecznej gospodarki rynkowej oraz „państwa dobrobytu”, przedstawia ich przykłady w odniesieniu do świata początku lat 60. XX wieku

Propozycje materiałów do wykorzystania

- [Powojenna integracja europejska](#) – krótki wykład z cyklu „WOS w pigułce” (Uniwersytet Warszawski)
- Informacje o [Traktacie ustanawiającym Europejską Wspólnotę Gospodarczą w 1957 r.](#) na stronie Parlamentu Europejskiego (z linkami!)
- [Kalendarium](#) i [biografie pionierów UE](#) (ponad 20 postaci) na stronie Unii Europejskiej
- Scenariusze 3 lekcji Damiana Banasiaka (Otwarta szkoła) [Przemiany społeczne lat 50 i 60 – Polski październik a przemiany społeczne w Europie](#)
- Scenariusz [Lata 60 i 70 XX wieku: czas buntowników. Rewolucja obyczajowa, bunty studenckie, ruchy młodzieżowe i subkultury, rosnąca rola kobiet](#) na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej
- Scenariusz (język polski) [Ewa Lipska: My](#) na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej (na temat poetki i jej utworu uznawanego za manifest pokolenia urodzonego po wojnie)
- Opowieść opozycjonistki Barbary Toruńczyk o tzw. pokoleniu ’68: [Kim byliśmy, kim jesteśmy, skąd i dokąd zdążamy?](#) (w odnośniku linki do 5 części wspomnień)

- Cykl filmów [Ameryka w latach 60.](#) w Akademii Khana
- Krótka animacja Europejskiej Sieci Pamięci i Solidarności [Rok 1968](#)
- Definicja [państwa dobrobytu](#) w encyklopedii PWN
- Scenariusz (lekcji filozofii) [Słownik filozoficzny: państwo dobrobytu](#) na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej

4. Zimna wojna i „gorące” konflikty

Punkty podstawy:

III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:

12) opisuje główne pola zimnowojennej konfrontacji mocarstw w latach 1956–1970 (Niemcy/Berlin, Kuba, Wietnam); wyjaśnia pojęcie wojen zastępczych

Propozycje materiałów do wykorzystania

- Cykl filmów [Zimna wojna](#) w Akademii Khana
- [Archiwum zimnej wojny](#) (TVP VOD – niestety dużo reklam...)
- [Infografika](#) poświęcona zimnej wojnie stworzona w ramach projektu Europejskiej Sieci Pamięci i Solidarności
- Na temat powstania i historii muru berlińskiego: kanał [Powojnie](#), [Ciekawe Historie](#), [Deutsche Welle](#)
- [Infografika](#) – oś czasu / wydarzeń oraz równoległość przywódców USA i ZSRR w czasie zimnej wojny (projekt w genially)
- Scenariusz Rafała Derdy (Otwarta Szkoła) [Proste podziały? Walka o wpływy w świecie dwubiegunowym](#) (4 lekcje, ale łączy wiele punktów podstawy)

5. Nowe idee i nurty społeczne

Punkty podstawy:

III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:

7) wyjaśnia zjawisko „kultury masowej” i powstawanie w niej osobnego nurtu kultury młodzieżowej;

9) charakteryzuje przemiany społeczno-obyczajowe określane jako „rewolucja 1968 roku” (m.in. rewolta studencka, „rewolucja seksualna”) oraz ich intelektualne inspiracje (neomarksizm, „nowa lewica”);

10) charakteryzuje idee i ruchy pacyfistyczne; wskazuje różnicę między ekologią a ekologizmem;

11) wyjaśnia, na czym polegały przemiany w Kościele zainicjowane na Soborze Watykańskim II i w czasie tzw. reform posoborowych, ze szczególnym uwzględnieniem nauczania o relacjach Kościoła i świata;

15) wyjaśnia pojęcie rewolucji kulturalnej, wskazując na jej różne konteksty znaczeniowe (jaka jest różnica między chińską „rewolucją kulturalną” a tą na Zachodzie).

Propozycje materiałów do wykorzystania

- Scenariusz Damiana Banasiaka (Otwarta szkoła) [Przemiany społeczne lat 50 i 60 – Polski październik a przemiany społeczne w Europie](#) (3 lekcje)
- Scenariusz [Lata 60 i 70 XX wieku: czas buntowników. Rewolucja obyczajowa, bunty studenckie, ruchy młodzieżowe i subkultury, rosnąca rola kobiet](#) na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej
- Wywiad z Jerzym Jarniewiczem, poetą, tłumaczem, krytykiem literackim na temat pokolenia lat 60. [Lata 60. dwie dekady](#) (dwutygodnik.com strona kultury)
- Cykl filmów [Ameryka w latach 60.](#) w Akademii Khana
- Krótka animacja Europejskiej Sieci Pamięci i Solidarności [Rok 1968](#)
- Scenariusze (w tym lekcje filozofii i historii) [Lata 60 i 70 XX wieku: czas buntowników. Rewolucja obyczajowa, bunty studenckie, ruchy młodzieżowe i subkultury, rosnąca rola kobiet, Współczesna filozofia polityki: Nowa Lewica, Słownik filozoficzny: feminizm, Ruchy społeczne – ekologizm](#) oraz [Otwarcie na świat: Sobór Watykański II i teologia wyzwolenia](#) na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej
- [Tekst Orędzia biskupów polskich do niemieckich](#) – jako przykład dialogu, budowania relacji itd.
- Cykl 3 filmów na kanale „Ciekawe Historie” na temat [XX-wiecznej historii Chin](#), przygotowanych we współpracy z Ośrodkiem Studiów Wschodnich (po ok. 30 min)

6. Dekolonizacja i jej konsekwencje

Punkty podstawy:

III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:

2) wyjaśnia pojęcie dekolonizacji oraz wskazuje jej główne etapy i konsekwencje.

Propozycje materiałów do wykorzystania

- [Proces dekolonizacji](#) – materiały z ćwiczeniami na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej
- Scenariusz Rafała Derdy (Otwarta Szkoła) [Długa droga wyzwolenia: mechanizmy procesu dekolonizacji i jego następstwa](#) (na 2 lekcje, łączy kilka punktów podstawy)
- [Początek upadku brytyjskiego imperium w Afryce. Zaczęło się w Ghanie. Historia Nkrumaha](#) – film na kanale „Powojnie”
- [British Museum jest pełne skradzionych artefaktów](#) – lekcja w ramach TEDed (po angielsku, ale w razie czego można ustawić automatyczne tłumaczenie)

- Informacje (z dwoma animacjami) o procesie dekolonizacji na [stronie ONZ](#)
- Wystąpienie nigeryjskiej pisarki Chimamanda Nozi Adichie pt. [Niebezpieczeństwo jednej historii](#) (prelekcja TED)

7. Bliski Wschód

Punkty podstawy:

III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:

13) zna najważniejsze etapy wojen bliskowschodnich, ze szczególnym uwzględnieniem „wojny sześciodniowej” z 1967 roku.

Propozycje materiałów do wykorzystania

- [Konflikty bliskowschodnie](#) – materiały z ćwiczeniami na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej
- [Kryzys sueski w 1956 roku. Przyczyny i przebieg. Egipt kontra Wielka Brytania, Francja i Izrael](#) – film na kanale „Powojnie”
- [Sześciodniowa wojna błyskawiczna](#) – artykuł i audycja Polskiego Radia
- Scenariusz [Beczka prochu. Kryzys sueski i wojna sześciodniowa](#) na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej

8. Rok 1968 w Polsce

Punkty podstawy:

III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:

19) charakteryzuje przebieg tzw. wydarzeń 1968 roku w Polsce i ich różne konteksty (walka frakcyjna w PZPR z życiem propagandy antysemitycznej, wolnościowe dążenia narodu polskiego).

Propozycje materiałów do wykorzystania

- Krótka animacja Europejskiej Sieci Pamięci i Solidarności [Rok 1968](#)
- Scenariusz [Marzec 1968 r.](#) na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej
- [Gomułka – mała stabilizacja, marzec 1968, grudzień 1970](#) – film na kanale „Ciekawe historie”
- [Jan Lityński i Marcu '68](#) – nagranie zrealizowane przez Instytut Pileckiego w ramach projektu „Świadkowie Epoki”
- [Marzec '68 – informacje historyczne](#) – portal muzeum POLIN, do artykułu dołączono kilka relacji świadków historii, nagrania z konferencji oraz informacje o wystawie tematycznej

- Kanał muzeum POLIN – hasło „[O Marcu '68](#)” – są tu m.in. krótkie wypowiedzi świadków historii oraz komentarze historyków
- Infografika [Marzec '68](#) przygotowana przez edukatorów z łódzkiego oddziału IPN
- [Marzec '68 – konflikt wielowątkowy](#) – krótkie wystąpienie prof. Przemysław Waingertner z Uniwersytetu Łódzkiego
- [Marzec 1968 oczami Andrzeja Seweryna](#) – kanał Muzeum Historii Polski
- [Jan Lityński opowiada o środowisku pomarcowym](#) – kanał Muzeum Historii Polski
- Wystawa [Marzec '68](#) przygotowana przez warszawski oddział IPN wraz z [materiałami edukacyjnymi](#)
- [Portal edukacyjny](#) IPN o Marcu '68

9. Relacje między Kościołem katolickim a państwem w latach 60. i początku 70.

Punkty podstawy:

III. Świat i Polska w latach 1956–1970. Uczeń:

16) wyjaśnia znaczenie ideowo-moralne duszpasterskiego programu prymasa Stefana Wyszyńskiego (Jasnogórskie Śluby Narodu, Wielka Nowenna, obchody milenijne); wskazuje zasługi Kościoła dla integracji Ziemi Zachodnich i Północnych z resztą Polski;

17) charakteryzuje sposoby walki reżimu PRL z Kościołem w latach 60. i 70. (w tym spychanie ludzi wierzących do statusu obywateli drugiej kategorii);

18) wyjaśnia, na czym polegała komunistyczna polityka „rozdziału Kościoła od państwa”, z wykorzystaniem swojej wiedzy o różnych modelach relacji między związkami wyznaniowymi a państwem; wyjaśnia pojęcia: laicyzm, sekularyzm, indyferentyzm.

Propozycje materiałów do wykorzystania

- [Wyszyński](#) – aplikacja internetowa Polskiego Radia
- J. Żaryn, [Kościół w PRL](#), publikacja w serii „39/89” – popularnonaukowa, w skróty sposób opisująca najważniejsze wydarzenia i postacie – warto zaopatrzyć w nią szkolną bibliotekę
- Scenariusz [Walka z Kościołem katolickim](#) na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej
- [Przeciw Kościołowi](#) – jeden z rozdziałów w publikacji „Od niepodległości do niepodległości” (dostępnej online)
- Filmy dokumentalne Muzeum Historii Polski: [Rok 1966](#) i [Miasto bez Boga](#) (o konflikcie w Nowej Hucie w 1960 r.)

- Z. Fenrych, *Szczecin w Watykanie, czyli kwestia polskich ziem zachodnich w polityce kościelnych dyplomatów w latach 1945–1972*, w: [Szczecin w oddali](#), red. K. Rembacka [dostęp online] – artykuł zbierający historię roli Kościoła i państwa co do przynależności tzw. Ziem Odzyskanych do Polski i integracji z resztą Polski
- S. Sowiński, [Modele stosunków państwo – Kościół w Unii Europejskiej](#) – artykuł pokazujący różnorodność relacji między strukturą państwa a instytucji wyznaniową – dobry materiał uzupełniający
- [Syllabus Errorum](#) dokument z 1864 r. wydany przez papieża Piusa IX, w którym wymienił i potępił wiele idei XIX-wiecznych, w tym wolność religii i rozdział między państwem a Kościołem (ciekawy punkt wyjścia do analizy krytycznej i dyskusji)

Wybór i opracowanie: dr Zofia Fenrych / ZCDN

Podział na działy zainspirowany rozkładem materiału przygotowanym przez wydawnictwo Nowa Era